PROF. DR.
SAİM ÜSTÜNDAĞ'A
ARMAĞAN

ADALET YAYINEVİ

Ankara - 2009

ADALET BASIM YAYIM DAĞITIM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

Prof. Dr. Saim ÜSTÜNDAĞ'a Armağan

Hukuk Yayınları Dizisi – 471

Birinci Baskı : Haziran, 2009

ISBN : 978 – 605 – 4144 – 85 – 3

ADALET YAYINEVİ

Merkez : Cihan Sokak No: 16/B
Sıhhiye / Ankara

Tel : (0 312) 231 17 94 – 229 92 07

Fax : (0 312) 231 77 04

Şube : Balıkçıoğlu Çarşısı No: 6/61
Sıhhiye-Ankara

Şube : Bursa Adliye Sarayı Zemin Kat
Bursa

web : adaletyayinevi.com

e-mail : adalety@adaletyayinevi.com

Sayfa ve Kapak Tasarımı:
Adalet Yayınevi

Baskı:
Turhan Kitabevi Ofset Tesisleri
Tel: (0312) 341 18 13 – ANKARA

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Bu Kanunda 5754 Sayılı Kanunla Yapılan Değişikler Çerçevesinde Cebrî İcra Hukukundaki Güncel Gelişmeler

Yrd. Doç. Dr. Tolga AKKAYA[*]

Giriş

Türk Hukukunda gerçekleştirilen sosyal güvenlik reformu ile daha önce 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu (Bağ-Kur Kanunu), 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu (SSK) ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu (ESK) ve benzeri kanunlarda ayrı ayrı düzenlenen sosyal güvenlik kurumları, Sosyal Güvenlik Kurumu adıyla tek bir çatı altında toplanmış ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile çalışma yaşamında çalışanları etkileyecek önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerden bir kısmı daha önce sosyal güvenlik sistemini düzenleyen kanunlarda yer alan cebri icra hukukuyla ilgili düzenlemeleri de etkilemiştir. Bu çalışmada Sosyal Güvenlik Kurumu'nun[1] alacaklarının tahsili için uygulanacak cebri icra rejimi, borçlu malları üzerine diğer alacaklılar tarafından konulan hacizlere Kurum alacakları nedeniyle iştirak, Kurumun 2004 sayılı İİK'da düzenlenen tazminat ve para cezalarından sorumluluğu, özel hukuktan doğan alacakların takibinde 5510 s.K.'a göre bağlanan emekli aylıkları ve diğer ödeneklerin haczi gibi cebri icra hukukunu ilgilendiren güncel gelişmeler üzerinde durulacaktır.

---

* **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi.**

1 Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde, Sosyal Güvenlik Kurumu kısaca "Kurum" şeklinde ifade edilecektir.

I. Sosyal Güvenlik Kurumu'nun Alacaklarının Tahsilinde Uygulanacak Cebri İcra Rejimi

5510 s.K. yürürlüğe girmeden önce, Emekli Sandığı'nın ve Sosyal Sigortalar Kurumu'nun prim alacakları amme alacağı sayılmaktaydı ve 6183 sayılı AATUHK'a göre tahsil edilmekteydi (5434 s.K. m. 17; 506 s.K. m. 80, IV). Buna karşılık Bağ-Kur'un süresinde ödenmeyen prim ve prime ilişkin alacakları ile her ne nam altında olursa olsun diğer alacakları 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'na göre tahsil edilmekteydi (1479 s.K. m. 53, II).

5510 s.K. yürürlüğe girdikten sonra ise, Kanunun 88'inci maddesine göre, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 6183 s.K. kapsamında takip edilen prim ve diğer alacakları, daha önce olduğu gibi, amme alacağı niteliğinde kabul edilmiş ve Kurumun süresi içinde ödenmeyen prim ve diğer alacaklarının tahsilinde, 51'inci, 102'nci ve 106'ncı maddeleri hariç, 6183 sayılı AATUHK'nun uygulanacağı öngörülmüştür. Kurum, 6183 s.K.'nun uygulanmasında, Maliye Bakanlığı ile diğer kamu kurum ve kuruluşları ile mercilere verilen yetkileri kullanacaktır. Sonuç olarak, 5510 s.K.'nun 88'inci maddesinin yürürlük tarihi olan 1.7.2008 tarihinden sonra, Kurumun alacakları için (özel hukuk ilişkilerinden doğan alacaklar hariç) yürütülecek tüm cebri icra takipleri 6183 sayılı AATUHK'a göre takip edilecektir[2].

Yeni sosyal güvenlik kanunu yürürlüğe girmeden önce doğan ve takibine girişilen Bağ-Kur alacaklarının hangi kanuna (İİK veya AATUHK) göre tahsil edileceği ise Kanunda özel olarak düzenlenmiştir. 5510 s.K.'nun geçici 8'inci maddesine göre, bu Kanun yürürlüğe girmeden önce 1479 sayılı Bağ-Kur Kanunu'nun 53'üncü maddesi gereğince 2004 sayılı İİK'a göre başlatılmış olan icra takipleri, aynı kanun hükümlerine göre takip edilerek sonuçlandırılacaktır. Buna karşılık geçici 8'inci maddenin yürürlük tarihi olan 1.10.2008 tarihinden sonra ise, daha önce doğmuş ancak henüz icra takibine girişilmemiş Bağ-Kur'a ait alacaklar AATUHK'a göre takip edilecektir.

---

[2] 5510 s.K. hükümlerinin yürürlük tarihine ilişkin 108'inci maddeye göre, Kanunun 88'inci maddesi 1.7.2008 tarihinde, buna karşılık geçici 8'inci maddesi ise, yürürlük tarihi özel olarak düzenlenmeyen diğer hükümlerle birlikte 1.10.2008 tarihinde yürürlüğe girecektir.

II. Borçlunun Malları Üzerine Üçüncü Kişiler Tarafından Konulan Hacizlere Kurumun Alacakları Nedeniyle İştirak

5510 s.K.'nun 88'inci maddesine göre, Kurumun 6183 s.K. kapsamında takip edilen alacakları imtiyazlı alacak niteliğindedir. Kurumun alacağı nedeniyle borçlunun malları haczedildiğinde veya diğer alacaklılar tarafından konulan hacze Kurumun iştirak etmesi halinde, Kurum alacağı imtiyazlı alacak olarak işlem görecektir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 206'ncı maddesine göre, özel kanunlarda düzenlenen imtiyazlı alacaklar, paraların paylaştırılması için hazırlanan sıra cetvelinde imtiyazlı alacaklılar arasında üçüncü sırada yer almaktadır. Haczedilen malın satışından elde edilen gelir, alacakların tamamını ödemeye yetmezse, paraların paylaştırılması İİK m. 206'da düzenlenen sıralamaya göre yapılacaktır. Buna göre, paylaştırmada sırasıyla satılan malın aynından doğan vergi alacakları, rehinli alacaklar, imtiyazlı alacaklar ve adî alacaklar ödenecektir. İmtiyazlı alacaklardan ise, kural olarak önce işçi alacakları, sonra velayet ve vesayet nedeniyle malları borçlunun idaresine bırakılan kimselerin alacakları ve son olarak özel kanunlarda imtiyazlı olduğu belirtilen alacaklar kapsamında Sosyal Güvenlik Kurumu'nun alacakları ve benzeri alacaklar ödenecektir.

5510 s.K.'a göre Kurumun alacağı amme alacağı sayıldığından, daha önce özel hukuk alacağı nedeniyle haczedilen bir malın paraların paylaştırılmasından evvel Kurum tarafından da haczedilmesi halinde[3], hacze imtiyazlı iştirak hükümleri uygulanacaktır (AATUHK m. 21). Başka bir deyişle, hacze adî iştirakte aranan koşullar (İİK m. 100) ve bu kapsamda öncelik şartı, Kurumun alacakları için aranmayacaktır[4]. Buna karşılık, Kurumun alacağı için borçluya ait bir mal 6183 s.K.'a göre haczedilmişse, daha sonra özel hukuk alacağı nedeniyle aynı mal haczedildiği takdirde, özel hukuk alacaklısı, hacze ne adî ne de imtiyazlı şekilde iştirak edebilecektir[5]. Hatta özel hukuk

---

[3] *"6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 21 inci maddesine göre, kamu alacağının hacze iştiraki için mahcuzun paraya çevrilmesinden önce kamu alacağı için de haczedilmesi gerekir. Taşınmazlar 20.09.2002 günü paraya çevrilmiş; kamu alacağı için 25.10.2002 tarihinde haciz konulmuştur. Yasal şartları taşımayan haczin iştirakine ilişkin istemin reddinde bir isabetsizlik yoktur."* 19. HD, 31.3.2005, 2004/8320, 2005/3407 (KİB).

[4] **Kuru, Baki:** İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, İstanbul 2004, s. 462; **Akcan, Recep:** Hacze İştirak, Ankara 2005, s. 133.

[5] **Kuru**-El Kitabı, s. 463; **Akcan**-İştirak, s. 134; *"6183 Sayılı Kanunun 21. maddesinde kamu alacağından dolayı konulan haczin ilk hacze iştirak edebileceği düzenlenirken, ilk haczin kamu alacağından dolayı konulması halinde kamu idareleri haricinde (6183 Sayılı Kanunun 69. maddesi) diğer alacaklıların kamu alacağına iştirakinden söz edilmemiştir. Bu nedenle kamu alacağından dolayı konulan hacze borçlunun diğer alacaklılarının koyduğu hacizler iştirak edemez. İşçi alacakları İİK.nun 206. maddesinde öngörülen 1.sırada imtiyazlı ise de, hacze işti-*

alacağı nedeniyle daha önce konulan ihtiyati haciz dahi, sonraki bir tarihte kamu alacağından dolayı yapılan hacze iştirak edemeyecektir[6].

Belirtmeliyiz ki, özel hukuk alacaklarının İcra ve İflâs Kanunu'nda düzenlenen hacze iştirak şartlarına sahip olmaları durumunda, kamu alacağı için konulan hacze iştirakleri mümkün olmalıdır[7]. En azından İİK'nun 101'inci maddesinde belirtilen ilâma dayanan nafaka alacaklılarının imtiyazlı iştirak edebilmesi kabul edilmelidir. Zira bu durumda bir mahkeme ilâmı bulunduğundan, borçlunun muvazaalı olarak alacak yaratması mümkün olmayacaktır. Kamu alacaklarının öncelikli olarak tahsil edilmesi ne kadar kamu yararına hizmet etmekteyse, aynı şekilde nafaka alacaklarının tahsili de doğrudan kamu yararına hatta kamu düzenine ilişkin bir gerekliliktir. Zira, bir boşanma davası sonunda mahkeme tarafından yoksul duruma düşen eş ve çocuklar lehine hükmedilen nafaka alacağının, kamu alacağı nedeniyle konulan hacze iştirak edememesi, Anayasada düzenlenen kişinin yaşama ve varlığını sürdürme hakkını (AY m. 17) ve hak arama hürriyetini (AY m. 36) ihlal etmektedir.

Kurumun alacaklarının tahsili bakımından değerlendirilmesi gereken başka bir husus, İİK'nun 268'inci maddesinde düzenlenen *"rehinden önce ihtiyatî veya icrai haciz bulunması halinde amme alacağı dahil hiçbir haciz rehinden önceki hacze iştirak edemez"* kuralının uygulanıp uygulanmayacağıdır. Bu hüküm Sosyal Güvenlik Kurumu'nun alacaklarının tahsili için yapılan takipler bakımından da geçerli olacaktır. Buna göre, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun alacağı için haczedilen rehinli bir mal üzerinde, bu rehinden önce konulmuş başka bir haciz varsa, Kurum bu hacizlere iştirak edemeyecektir. Rehinden önceki ihtiyatî ve icrai hacizlere kamu alacakları için haciz konulamayacağı kuralının istisnası, sadece genel bütçeye gelir kaydedilen vergi, resim, harç ile vergi cezaları ve bunlara bağlı zam ve faizler için tatbik edilen hacizlerdir (AATUHK m. 21, I, c. 2).

---

rak halinde haciz tarihi daha önce olan kamu alacağından dolayı konulan hacze iştirak edemez." 19. HD, 5.5.2005, 2004/11748, 2005/5157 (KİB). Ayrıca bkz. 19. HD, 12.11.2004, 5466/11345 ve 21. HD, 16.10.2000, 6373/6885 (KİB).

6 *"6183 sayılı Yasanın hacze iştiraki düzenleyen 21 nci maddesine göre, kamu alacağının hacze iştiraki için bir malın öncelikle kesin olarak haczedilmiş olması ve henüz paraya çevrilmeden bir kamu alacağı için de haczedilmesi gerekir. Satışa konu araç, davalı tarafından 28.12.1999 tarihinde İİK'nun 268 nci maddesine göre ihtiyaten haczedilmiş; bu haciz henüz kesinleşmeden, davacı vergi dairesi tarafından 10.02.2000 tarihinde 6183 sayılı yasa gereğince kesin olarak haczedilmiştir. Anılan yasa hükmü gereğince, kesin nitelikte olmayan ilk haczin, kamu alacağından dolayı yapılan hacze iştirakine ilişkin şartlar gerçekleşmediği halde, yazılı gerekçe ile davanın reddinde isabet görülmemiştir."* 19. HD. 29.4.2004, 2003/11014, 2004/4878 (www.talihuyar.com)

7 Benzer eleştiriler için bkz. **Akcan-İştirak**, s. 135.

III. İcra ve İflâs Kanununda Öngörülen Tazminat ve Para Cezaları Bakımından Kurumun Sorumluluğu

5510 s.K.'nun primlerin ödenmesini düzenleyen 88'inci maddesine göre, Kurumun taraf olduğu her türlü dava ve icra takipleri kısmen veya tamamen aleyhe neticelenirse, 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununda yazılı tazminat ve cezalar Kurum hakkında uygulanmayacaktır. Belirtmeliyiz ki 5510 s.K.'da böyle bir düzenleme yapılmasaydı dahi, Kurumun 5510 s.K.'dan doğan alacaklarının cebri icra yoluyla tahsilinde Kurum aleyhine tazminat veya para cezasına hükmedilmesi mümkün olmazdı. Zira bu takipler, 6183 sayılı AATUHK'a tabi olup, bu Kanunda amme alacaklılarının aleyhine tazminat ve para cezasına hükmedilebileceğine ilişkin düzenleme bulunmamaktadır. 5510 s.K.'dan doğan alacakları bakımından tereddüt bulunmamakla beraber, Kurumun özel hukuk ilişkilerinden doğan alacaklarının tahsili için yapılan takipler bakımından bu düzenlemenin (m. 88) geçerli olup olmadığı değerlendirmeye muhtaçtır. Kanun'un lafzına göre, Kurumun taraf olduğu *her türlü dava ve icra takiplerinde* aleyhe tazminata hükmedilemeyecektir. Kanımızca, bu kural sadece Kurumun 5510 s.K.'dan doğan para cezası veya prim gibi alacaklarının tahsili için açılan davalar ve takipler için geçerli olup, özel hukuk ilişkilerinden doğan Kurum alacakları 2004 sayılı İİK'nun hükümlerine tabi olacaktır. Zira, sözkonusu kural prim alacaklarının ödenmesine ilişkin 88'inci maddede düzenlenmekte olup sadece amme alacağı niteliğindeki Kurum alacaklarının takip ve tahsili bakımından geçerlidir.

Kurum aleyhine 2004 sayılı İİK kapsamında tazminata hükmedilemeyeceği yönündeki düzenleme, Kurumun prim ve diğer alacakları nedeniyle üçüncü kişilere karşı yürüttüğü cebri icra takiplerinde dikkatsiz ve özensiz davranmasına neden olabilecek mahiyettedir. Sözkonusu kural, Kurum'un taraf olduğu cebri icra takiplerinde her koşulda Kurumun haklı olacağı anlayışı ile kaleme alınmıştır. Kurumun takip borçlusundan alacaklı olup olmadığını veya alacaklı ise alacak miktarını ayrıntılı ve titiz bir hesaplamayla ortaya koymadan takibe girişmesi, gerçekte borçlu olmayan üçüncü kişilerin sık sık zor durumda kalmasına neden olabilecektir. Kurumun kötü niyetle icra takibine kalkışması kuşkusuz beklenemeyecek bir durumdur. Ancak, Kurumun ağır ihmali nedeniyle aslında borçlu olmayan kişilere karşı takip yapılması ve bu takibin Kurum aleyhine sonuçlanması halinde, Kurumun tazminat ödemesi yönünde düzenleme yapılması gerektiği kanısındayız. Kurum ise, ödemiş olduğu tazminat nedeniyle daha sonra işlemin yapılmasında sorumlu olan memura rücu hakkına sahip olacaktır. Sonuç olarak, kamu kurumu ya da özel hukuk kişileri arasında bir ayrım yapılmaksızın, hukukî korunmanın sağlanması amacıyla öngörülen hukukî yollarda taraflar arasında menfaat dengesinin kurulmasına ve korunmasına özen gösterilmelidir.

IV. Tüzel Kişiliğe Sahip İşverenlerin Yöneticileri ve Kanunî Temsilcilerinin Kurum Alacaklarından Sorumluluğu

5510 s.K.'nun 88'inci maddesine ve Sosyal Güvenlik Kurumunca 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna Göre Kullanılacak Yetkilere İlişkin Yönetmeliğin[8] 15'inci maddesine göre, Kurumun prim ve diğer alacakları bu Kanunda öngörülen süreler içinde ödenmediği takdirde, kamu idarelerinin tahakkuk ve tediye ile görevli kamu görevlileri ve tüzel kişiliği haiz işverenlerin şirket yönetim kurulu üyeleri, üst düzey yöneticileri ve yetkilileri ile kanunî temsilcileri Kuruma karşı işverenleri ile birlikte müteselsilen sorumlu olacaktır. Buna göre limited ve anonim şirket gibi özel hukuk tüzel kişilerinin Kuruma ait prim ve diğer borçlarından dolayı, yönetim kurulu üyeleri, kanunî temsilciler ve diğer üst düzey yöneticiler şahsi malvarlıkları ve işverenleri ile birlikte müştereken ve müteselsilen sorumlu olacağı esası kabul edilmiştir. Benzer şekilde, kamu idareleri bakımından da, kamu kurum ve kuruluşlarının tahakkuk ve tediye ile görevli kamu görevlilerine karşı doğrudan cebri icra takibi yapılabileceği kabul edilmiştir.

Bu düzenleme özellikle tüzel kişiliğe sahip işverenlerin ve kamu idarelerinin Sosyal Güvenlik Kurumu'na olan prim borçlarının etkin ve hızlı şekilde tahsilini sağlamak amacıyla yapılmış olup, tüzel kişiliği haiz tüm işverenlerin 5510 s.K.'dan doğan yükümlülüklerini yerine getirmelerini ve çalışanlara ait sigorta primlerinin zamanında ve düzenli olarak Kuruma ödenmesini sağlamaya yöneliktir.

V. 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na Göre Haczedilemeyecek Gelir, Aylık ve Ödenekler

5510 s.K.'nun 93'üncü maddesine göre, sigortalıların ve diğer hak sahiplerinin bu Kanun gereğince doğan gelir, aylık ve ödenekleri üçüncü kişilere devir ve temlik edilemez. Buna göre, sigortalıların ve diğer hak sahiplerinin Sosyal Güvenlik Kurumu nezdinde doğan gelir, aylık ve ödenek alacakları üçüncü kişilere (özellikle alacaklılara) devir ve temlik edilemeyecektir.

5510 s.K.'nun 93'üncü maddesinin ilk fıkrasının ikinci cümlesine ve Sosyal Güvenlik Kurumunca 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna Göre Kullanılacak Yetkilere İlişkin Yönetmeliğin 9'uncu maddesine göre, Kurum tarafından sigortalılara ve diğer hak sahiplerine

---

[8] Yönetmeliğin tam metni için bkz. 27010 sayılı ve 27.9.2008 tarihli RG.

bağlanan gelir, aylık ve ödenekler, Kanunun 88'inci maddesine göre takip ve tahsili gereken prim alacakları ile nafaka borçları dışında haczedilemeyecektir[9]. Buna göre, 5510 s.K. kapsamında hak sahiplerine bağlanan emekli aylıkları, malullük aylığı, iş göremezlik ödeneği gibi alacak hakları, 6183 s.K. ve 2004 sayılı İİK kapsamında yürütülen takiplerde kural olarak haczedilemeyecektir. Bu düzenleme sigortalıları ve diğer hak sahiplerini hem maddi hukuk hem de takip hukuku bakımından korumayı amaçlamaktadır. Ancak, Kurumun prim alacakları veya borçlunun nafaka ödemesine ilişkin bir ilâm sözkonusu olduğunda Kurum tarafından bağlanan aylık ve ödenekler haczedilebilecektir. Bu istisnai hallerde, aylık ve ödeneklerin tamamı değil, İİK'nun 83'üncü maddesinin izin verdiği ölçüde, en az dörtte biri olmak şartıyla, borçlunun ve ailesinin geçinmesi için gerekli olan miktar indirildikten sonra kalan kısmı haczedilebilecektir.

Sosyal güvenlik sistemi tek çatı altında toplanmadan önce, 1479 sayılı Bağ-Kur ve 506 sayılı SSK'da sigortalılara bağlanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilemeyeceğine ilişkin özel hüküm bulunmakta iken (1479 s.K. m. 67; 506 s.K. m. 121), 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu'nda böyle bir hüküm bulunmadığından, İİK m. 83'e göre devlet memurluğundan veya diğer özel sandıklardan emekli olanların aylıkları, ilgili kanunlarında özel bir düzenleme yoksa, İİK m. 83'e göre kısmen haczedilebilmekteydi. Ancak 5510 s.K. ile, emekli aylıklarının haczi konusunda genel bir düzenleme yapıldığından, bundan böyle serbest çalışanlara, işçilere ve memurlara 5510 s.K. kapsamında bağlanacak emekli ve malullük aylıkları ile diğer ödenekler ayrım olmaksızın haczedilemeyecektir[10].

5510 s.K.'un yürürlüğe girmesinden sonra bağlanacak aylık ve ödeneklerin haczedilemeyeceği konusunda tereddüt bulunmamakla beraber, bu Kanun yürürlüğe girmeden önce, 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu'na göre bağlanmış emekli aylıklarının haczedilip haczedilemeyeceği veya 5510 s.K. yürürlüğe girmeden önce Emekli Sandığı tarafından bağlanmış emekli

---

9 Bu hüküm, 93'üncü maddeye 5510 s.K.'da değişiklik yapan 17.4.2008 tarih 5754 s.K. ile eklenmiştir.

10 5510 s.K.'nun geçici 1'inci maddesinin I'inci fıkrasına göre, *"Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olanlar, bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında, 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu ve bu Kanunla mülga 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olanlar, bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında, 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa tabi olanlar, bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında kabul edilir."* Bu maddede sayılan hak sahipleri 5510 s.K. kapsamında sigortalı sayılacaklardır.

aylıkları üzerindeki hacizler bakımından maaş kesintilerine devam edilip edilmeyeceği soruları gündeme gelebilecektir.

Bu sorular takip hukukuna ilişkin yeni düzenlemelerin zaman bakımından uygulanmasıyla ilgili olup şu şekilde değerlendirilmelidir: Aksine bir düzenleme olmadıkça takip hukukuna ilişkin yasal düzenlemeler yürürlüğe girdikleri tarihten itibaren, daha önce başlamış ve devam etmekte olan tüm takiplerde, henüz tamamlanmamış tüm icra işlemlerine uygulanabileceğinden, 93'üncü madde yürürlüğe girdikten sonra başlatılan veya daha önce başlatılmış olmasına rağmen henüz haciz aşamasına gelmemiş olan icra takiplerinde, hangi tarihte bağlanmış olursa olsun 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu uyarınca bağlanan emekli aylıkları ve ödenekler haczedilemeyecektir.

5510 s.K. yürürlüğe girmeden (1.10.2008 tarihinden) önce haczedilmiş ve kesintileri devam eden emekli maaşları bakımından ise, devam eden maaş kesintisinin icra işlemi sayılıp sayılmayacağı sorusunun yanıtına göre değerlendirme yapılmalıdır[11]. Kanımızca bu emekli maaşları 5510 s.K. yürürlüğe girmeden önce usulüne uygun olarak haczedilmiş olup, devam eden maaş kesintileri muhafaza tedbiri niteliğindedir. Maaş üzerindeki haciz işlemi tamamlanmış olduğundan, kesintilerin devam etmesi yeni bir haciz, dolayısıyla yeni bir icra işlemi sayılmamalıdır. Buna bağlı olarak eski kanun döneminde konulan haciz nedeniyle borç sona erinceye kadar maaş kesintilerine devam edilmelidir.

Değerlendirilmesi gereken diğer bir konu, 5434 sayılı ESK'a göre bağlanan emekli aylıkları ve ödenekler bakımından geçerli olan düzenlemenin, İİK'nun 83'üncü maddesinde adı geçen diğer sigorta ve emekli sandıkları tarafından tahsis edilen aylık ve ödeneklerin haczi bakımından geçerli olup olmayacağıdır. 5510 s.K. yürürlüğe girmeden önceki Yargıtay uygulamasına göre, bankalar ve benzeri kuruluşlar tarafından kurulan özel emekli ve yardım sandıklarının kuruluş senedinde veya tüzüğünde 506 sayılı SSK'nun

---

[11] Haciz uygulandıktan sonra maaştan kesinti yapılmasının ayrı bir icra işlemi sayılıp sayılmayacağı konusunda iki farklı görüş bulunmaktadır. Bir görüşe göre, borçlunun maaşında veya ücretinde kesinti yapılması icra işlemi niteliğinde değildir. Borçlunun maaşından yapılan kesintiye devam edilmesi, icra işleminin ayırıcı niteliklerinden biri olan icra organı tarafından yapılma niteliğine sahip olmadığından, daha çok bir koruma tedbiri niteliğindedir (**Postacıoğlu, İ. E.**: İcra Hukuku Esasları, İstanbul 1982, s. 640; **Tanrıver, Süha:** İlâmlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi, Ankara 1996, s. 177). Diğer bir görüşe göre, *"....haciz kararı verilmesi ve bunun icrası için kanuni muhatabına tebliği, ücretlerden kesinti yapılması kesilen paranın icra veznesine alınması birbirine bağlı ve fakat birbirinden ayrı birer icra muamelesidir"*. Bkz. İİD, 1.7.1969, 4058/7212 (**Uyar, Talih:** İcra Hukukunda İlâmlı Takipler, b. 2, Manisa 1991, s. 553).

121'inci maddesine atıf varsa ödeneklerin haczedilemeyeceği, yoksa haczedilebileceği kabul edilmekteydi[12].

5510 s.K.'nun geçici 20'nci maddesinin I' inci fıkrasına göre ise, *"506 Kanunun geçici 20'nci maddesi kapsamındaki bankalar, sigorta ve reasürans şirketleri, ticaret odaları, sanayi odaları, borsalar veya bunların teşkil ettikleri birlikler personeli için kurulmuş bulunan sandıkların iştirakçileri ile aylık veya gelir bağlanmış olanlar ile bunların hak sahipleri herhangi bir işleme gerek kalmaksızın bu maddenin yayımı tarihinden itibaren üç yıl içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna devredilerek bu Kanun kapsamına alınır. Üç yıllık süre Bakanlar Kurulu kararı ile en fazla iki yıl daha uzatılabilir. Devir tarihi itibarıyla sandık iştirakçileri bu Kanunun 4 üncü maddesinin (a) bendi kapsamında sigortalı sayılırlar"*. Bu maddeye göre, özel emekli sandıklarının iştirakçileri ile aylık veya gelir bağlanmış olanlar, geçici 20'nci maddede öngörülen azami üç yıllık süre içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna devredilecektir. Sosyal Güvenlik Kurumuna devredilinceye kadar geçen dönemde, bu sandıkların tüzüklerinde 506 sayılı SSK'nun 121'inci maddesine atıf yoksa, bağlanan emekli aylıkları ve ödenekler, İİK m. 83, I kapsamında kısmen haczedilebilecek; sandıklar Sosyal Güvenlik Kurumuna devredildikten sonra ise, 5510 s.K. kapsamına gireceklerinden, bu tür emekli sandıkları tarafından bağlanan aylık ve ödenekler haczedilemeyecektir.

5510 S.K.'un 93'üncü maddesinin 1'inci fıkrasına, 5838 sayılı ve 18.2.2009 tarihli Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile eklenen hükme göre[13], haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması halinde, icra müdürü tarafından reddedilecektir. Buna göre, sözkonusu gelir, aylık ve ödenekler ancak borçlunun mufavakati bulunması halinde mümkün olacaktır.

Geçerli bir muvafakatin hangi şekilde verilebileceği ise İcra ve İflâs Kanunun hükümleri ve Yargıtay uygulaması dikkate alınarak belirlenmelidir. Haczedilemeyen mal ve hakların haczine muvafakat edildiğine ilişkin önce-

---

[12] *"Borçluya, Yapı Kredi Bankası Mensupları Yardım ve Emekli Sandığı Vakfı'ndan bağlanan emekli aylığı için haciz işlemi uygulanmıştır. Borçluya sözü edilen vakıf statüsüne göre emekli aylığı bağlandığından, bu statüde 506 Sayılı Yasanın 121. maddesine atıf bulunup bulunulmadığı veya haczedilemezlik hususunda özel bir hüküm bulunup bulunmadığı, bunun dışında borçluya ayrıca 506 Sayılı Yasaya göre emekli aylığı bağlanıp bağlanmadığı hususu araştırılıp haczedilemezlik şikâyetinin buna göre değerlendirilmesi gerekirken 506 Sayılı Yasanın 121. maddesi gerekçe gösterilerek eksik inceleme ile dosya üzerinden karar verilmesi isabetsizdir."* 12. HD, 16.9.2005, 13208/17348 (KİB); *"Şekerbank, Sosyal Sigorta Sandığı Vakfı statüsünde 506 Sayılı Yasanın 121.maddesine atıf bulunmaması nedeniyle bu vakıftan bağlanan emekli maaşının tamamı için haczedilmezlik kuralı uygulanamaz ise de ..."* 12. HD, 18.10.2005, 14047/20178 (KİB).

[13] Bkz. 28.2.2009 Tarih ve 27155 Sayılı Mükerrer RG.

den yapılan sözleşmelerin geçersiz olacağını öngören İİK m. 83/a ve Yargıtay'ın yeni tarihli kararları[14] dikkate alındığında, emekli aylıklarının haczedilebileceğine ilişkin olarak başka mal veya hakların ihtiyatî veya icrai haczi sırasında veya hacizden önceki bir dönemde verilen muvafakatler geçerli olmayacaktır. Sözkonusu muvafakat, ancak diğer mal ve haklara haciz işlemi uygulandıktan sonra verilirse geçerli olacaktır. Muvafakat bulunmamasına veya geçersiz olmasına rağmen 5510 s.K.'a göre bağlanan emekli aylığından veya diğer ödeneklerden yapılan kesintiler, daha sonra alacaklıdan talep edilmesi halinde borçluya iade edilmelidir[15].

Emekli aylıklarının ve diğer ödeneklerin borçlunun muvafakati bulunmaması halinde haczedilemeyeceğine ilişkin 93'üncü madde, emredici nitelikte ve kamu düzenine ilişkin olduğundan[16], 2004 sayılı İİK kapsamında

---

[14] *"İhtiyati haciz sırasında haciz baskısı altında borçlunun İİK.'nun 83. maddesinde belirtilen nitelikteki emekli maaşının tamamının haczine muvafakat etmesi Dairemizce oluşturulan son içtihatlarına göre İİK'nun 83/a maddesi gereğince geçerli sayılmamaktadır. Zira, haciz anında haczine muvafakat ettiği gelirinden yoksun kalmanın kendisine ne gibi sakıncalar getireceği normal bir insanın yaşamını bu gelir olmaksızın sürdürüp sürdüremeyeceği tahmini olarak değil, ancak yaşandıktan sonra anlaşılabilir nitelikte olduğundan İİK'nun 83/a maddesi uyarınca geçersizdir." 12. HD, 17.3.2008, 2887/5136 (KİB); "Somut olayda, şikâyet konusu İİK' nun 82. maddesi kapsamındaki SSK emekli maaşının tamamının kesilmesine 13.05.2007 tarihinde evinde yapılacak menkul haczi sırasında muvafakat etmiş, maaş haczi 2007 Temmuz ve müteakip aylar için uygulanmıştır. Bir başka anlatımla, borçlunun maaşına haciz uygulanmadan önce maaş haczine muvafakat edilmiş olduğundan İİK' nun 83/a maddesinin düzenlenme amacı olan haczine muvafakat edilen şeyin haczinden önce ondan yoksun kalınanın sonuçlan önceden hissedilemeyeceğinden bu muvafakat geçerli değildir."* 12. HD, 26.2.2008, 4224/3590 (KİB). Aynı yönde bkz. 12. HD, 25.9.2007, 12884/16950. Yargıtay'ın eski tarihli kararlarında ise, haciz sırasında haczedilmezlikten feragatin geçerli olduğu kabul edilmekteydi. *"Bu durumda haciz sırasında yada haciz işleminin gerçekleşmesinden sonraki dönemde borçlu haczedilmesi mümkün olmayan mal ve haklarla ilgili olarak bu hakkından vazgeçebilir."* 12. HD, 6.6.2006, 9540/12094; Aynı yönde bkz. 12. HD, 9.3.2006, 1330/4833; 12. HD, 21.2.2006, 130/3132 (KİB).

[15] *"Ancak, SSK. Kanunu 121. ve İİK.83/a. maddeleri hükmü uyarınca; SSK kanunu gereğince bağlanacak gelir veya aylıklar ve sağlanacak yardımlar nafaka borçları dışında haciz veya başkasına devir ve temlik edilemeyeceği gibi, bu mal ve hakların haczolunabileceğine dair önceden yapılan anlaşmalar muteber değildir. Yine, BK. nun 123.madde hükmüne göre de, bu alacakların takası kabil değildir. Bu itibarla, davacıya imzalatılan 10.3.1999 tarihli davacının kullandığı kredi borcunun yatırılmaması halinde emekli maaşının kesilmesine yetki verdiğine dair belge, baştan itibaren batıl olup, buna dayanarak yapılan kesintilerin yasal dayanağı bulunmamaktadır. Bu durumda mahkemece, davacının emekli maaşından kesilen miktarın davalıdan tahsiline karar vermek gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir."* 11. HD, 27.5.2002, 1508/5286 (KİB).

[16] Kamu düzenine aykırılık, genel olarak kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla konulmuş emredici kanun hükümlerinin açık ve ağır biçimde ihlal edilmesidir. Bununla

yapılan icra takipleri neticesinde bu alacaklara haciz uygulanması halinde, icra mahkemesinde süresiz şikâyet yoluna başvurulabilecektir[17]. Ayrıca icra mahkemesi, usûlüne uygun yapılan başka bir şikâyet başvurusu üzerine 5510 s.K.'nun 93'üncü maddesine aykırı haciz uygulandığı tespit ederse haciz işlemini re'sen iptal edebilecektir[18].

Sonuç

Sosyal güvenlik reformu çerçevesinde sosyal güvenlik sisteminin tek bir çatı altında toplanması sonucunda kamu icra hukuku ve icra iflâs hukuku açısından gündeme gelen değişiklikler özetle şu şekildedir: Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 5510 s.K.'dan doğan prim ve diğer alacakları amme alacağı niteliğinde olup 6183 s.K.'a göre takip ve tahsil edilecektir. Kurumun alacağı imtiyazlı alacak olduğundan, İİK kapsamında daha önce konulmuş olan hacizlere imtiyazlı olarak iştirak edecektir. 5510 s.K kapsamında yürütülen her türlü dava ve icra takiplerinin kısmen veya tamamen Kurumun aleyhine neticelenmesi halinde 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nda yazılı tazminat ve cezalar Kurum hakkında uygulanmayacaktır. Kamu idarelerinin tahakkuk ve tediye ile görevli kamu görevlileri ve tüzel kişiliği haiz işverenlerin şirket yönetim kurulu üyeleri, üst düzey yöneticileri ve yetkilileri ile kanunî temsilcileri, 5510 s.K.'dan doğan borçları için Kuruma karşı işverenleri ile birlikte müştereken ve müteselsilen sorumlu olacaklarından, bu kişilere karşı doğrudan cebri icra takibi yapılabilecektir. Daha önce hangi Sosyal Güvenlik Kurumuna bağlı olduğuna bakılmaksızın 5510 s.K. kapsamına alınan sigortalılara ve diğer hak sahiplerine Kurum tarafından bağlanan emekli aylıkları, malullük aylığı, iş göremezlik ödeneği gibi gelir, aylık ve ödenekler, Kanunun 88'inci maddesine göre takip ve tahsili gereken prim

---

beraber, kamu düzenine aykırılık olup olmadığı her somut olayın özelliklerine göre ayrıca değerlendirilmelidir (**Pekcanıtez, Hakan:** İcra-İflâs Hukukunda Şikâyet, Ankara 1986, s. 88; **Pekcanıtez, Hakan/Atalay, Oğuz/Sungurtekin Özkan, Meral/Özekes, Muhammet:** İcra ve İflâs Hukuku, 6. Bası, Ankara 2008, s. 115).

17 *"1479 sayılı Bağ-Kur Kanunu'nun 67/1. maddesi aynen; bu Kanun gereğince "bağlanacak aylıklar, nafaka borçları dışında, haciz veya başkasına devir ve temlik edilemez" hükmünü içermektedir. Anılan yasal düzenleme kamu düzeniyle ilgili olup İİK'nın 16/2. maddesi uyarınca süresiz şikâyete tabi bulunmaktadır."* 12. HD, 27.2.2007, 633/3344 (KİB).

18 **Pekcanıtez-Şikâyet**, s. 89; *"506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 121. maddesinde (bu kanun gereğince bağlanacak gelir veya aylıklar ve sağlanacak yardımlar, nafaka borçları dışında, haciz veya başkasına devir ve temlik edilemez) hükmüne yer verilmiştir. Bu hüküm, kamu düzenini ilgilendirmekte olup, mahkemece kendiliğinden gözetilmelidir. Borçlunun, anılan madde içeriğine aykırı şekilde yapılan haciz işlemine karşı süresiz şikâyet hakkı vardır."* 12. HD, 26.9.2006, 14978/17396 (KİB); Aynı yönde bkz. 12. HD, 23.12.2004, 22107/26584 (KİB).

alacakları ile nafaka borçları dışında haczedilemeyecektir. Sözkonusu aylık ve ödenekler, ancak borçlunun hacze geçerli şekilde muvafakat etmesi halinde halinde haczedilebilecektir. Haczedilmezliği düzenleyen 93'üncü madde yürürlüğe girdikten sonra başlatılan veya daha önce başlamasına rağmen henüz haciz aşamasına gelmemiş olan icra takiplerinde, hangi tarihte bağlanmış olursa olsun, 5434 sayılı ESK uyarınca bağlanan emekli aylıkları haczedilemeyecektir. Buna karşılık, 5510 s.K. yürürlüğe girmeden önce haczedilmiş olan emekli maaşları ve ödenekler (5434 s.K. kapsamında bağlananlar) bakımından maaş kesintisine devam edilecektir.